

TEME

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 41, godina XXI
maj, 2016. [str. 23-27]

© Monos 2016

Spomen-soba u Tešnju 1992.–1995. – “Zaborav je neprijatelj”

**Mensura Mujkanović, prof.
historije**

SAŽETAK: JU Muzej Tešanj je 30. aprila 2012. godine, u zgradi gdje se nalazi sjedište Jedinственe organizacije boraca i Organizacije porodica šehida i poginulih boraca Tešanj, u prisustvu mnoštva posjetilaca, svečano otvorila stalnu izložbu pod naslovom *Spomen-soba 1992.–1995. Zaborav je neprijatelj*. Izložba je priređena u okviru općinske manifestacije “Tešanj-sko proljeće” i općinskog praznika 4. april–Dan otpora fašizmu. Hronološkim slijedom, tekstom, fotografijom i izloženim predmetima, željelo se na ilustrativan način predstaviti život na prostorima tešanjске općine u ratno vrijeme, počevši od vojnog, privrednog i zdravstvenog segmenta, pa do obrazovanja i kulture. Izložba je konceptijski zaokružena, ali će daljim istraživačkim radom doživljavati izmjene i dopune, sve u cilju što vjerodostojnijeg prikaza naše bliske lokalne prošlosti. Autori izložbe su Jasmin Mandžukić i autorica ovog članka.

Ključne riječi: spomen-soba, agresija na Bosnu i Hercegovinu, Odbrambeno-oslobodilački rat, eksponati, oružje, privreda, zdravstvo, obrazovanje, kultura.

Uvod

Statutom općine Tešanj 4. april je utemeljen kao općinski praznik *Dan otpora fašizmu*. U aprilu 2012. godine navršilo se tačno dvadeset godina od kada je održana Skupština općine Tešanj na kojoj je donesena odluka o proglašenju ratnog stanja. S tim u vezi, općinski je načelnik Fuad Šišić, sa svojim saradnicima, imenovao Organizacioni odbor koji je sačinio Program manifestacije obilježavanja ovog općinskog značajnog datuma. Programom je, između ostalog, predviđeno i uređivanje Spomen-sobe u zgradi boračkih organizacija. Nosilac

Panoi sa hronologijom događaja koji su prethodili raspadu Jugoslavije i ratu u Bosni i Hercegovini

ove aktivnosti je bila J. U. Muzej Tešanj, na čelu sa direktorom Jasminom Mandžukićem i kustosicom Mensurom Saltagić (autoricom ovog rada), a u saradnji sa boračkim udruženjima. Odlučeno je da se spomen-soba u **Tešnju** smjesti u zgradi na Tepetu, u ulici Srebrenička, gdje se nalazi sjedište Jedinствene organizacije boraca i Organizacije porodica šehida i poginulih boraca Tešanj.

Nakon prvih sastanaka sa općinskim načelnikom i njegovim saradnicima, uposlenici Muzeja Tešanj započeli su sa pripremanjima oko realizacije samog projekta spomen-sobe. Autori izložbe, Jasmin Mandžukić i potpisnica ovih redova, izradili su idejno rješenje izložbe, a zatim su krenuli u prikupljanje potrebne građe. Pregledana je cjelokupna općinska arhiva iz ratnog perioda 1992.–1995., objavljen je javni oglas za prikupljanje predmeta, obavljen je razgovor sa svim značajnijim ličnostima iz vojnog i civilnog sektora

iz ratnog perioda. Također, i sami autori su radili na terenu i prikupljali su građu. Nakon toga, izrađeni su potrebni panoji sa informativnim tekstovima, nabavljene odgovarajuće vitrine, otpočelo se sa selekcijom predmeta i postavkom same izložbe. U relativnom kratkom vremenskom periodu i uz mnogo uložene energije truda i znanja, od januara do aprila 2012. godine, urađeni su svi planirani poslovi, pa je izložba zvanično otvorena 30. aprila 2012. godine. U realizaciji same postavke, uz autore su, u tehničkom dijelu, učestvovali kao saradnici i Nedžad Hadžišehić, odnosno Miralem Alić. Na otvorenju izložbe prigodnim govorom prisutnima su se obratili pomoćnik općinskog načelnika Suad Huskić, mr. sc. Amir Duranović kao promotor izložbe, te direktor Muzeja Tešanj Jasmin Mandžukić, jedan od autora izložbe.

Briga o održavanju izložbenog prostora, te o stručnom vodstvu i predavanjima zainteresiranih

Dio izložbe Spomen soba 1992-1995. Zaborav je neprijatelj

siranim posjetiocima povjerena je Muzeju Tešanj. Svi zainteresirani posjetioci izložbu mogu posjetiti uz prethodnu najavu, svakim danom u terminu od 7.30 do 18.00 h.

Spomen-soba u Tešnju 1992.–1995. Zaborav je neprijatelj

Spomen-soba u Tešnju zamišljena je kao prostor koji će svakog posjetioca vratiti dvije decenije u prošlost i podsjetiti na život vojnika na liniji odbrane i običnog čovjeka u ratnim uslovima.

U uvodnom dijelu izložbene postavke prikazana su dešavanja koja su prethodila agresiji na Republiku Bosnu i Hercegovinu. Na jednom zidu su postavljene panoje većih dimenzija, na kojima su tekstom i fotografijom predstavljene najvažniji događaji iz tog vremena, počevši od smrti predsjednika SFRJ, Josipa Broza Tita (4. maja 1980. godine), preko prosvjeda na Kosovu (kojima se

tražilo proglašenje Kosova ravnopravnom republikom unutar SFRJ), Miloševićevih mitinga, oduzimanja Vojvodini i Kosovu statusa autonomnih pokrajina, zatim prvih slobodnih izbora u SR Bosni i Hercegovini, desetodnevno rata u Sloveniji, rata u Hrvatskoj i početka oružane agresije na samu Bosnu i Hercegovinu.

Glavni akcenat izložbe je, svakako, usmjeren na tešanjsku općinu. Na dva bočna zida u izložbenom prostoru, na velikim panoima dimenzija 410x200 cm, izrađenim u staklu, predstavljene su svi borci današnje općine Tešanj, koji su svoj život dali braneći tešanjski prostor i Republiku Bosnu i Hercegovinu. Na panoima poginulih boraca nalazi se fotografija svakog poginulog, sa kratkim podacima o godini rođenja, smrti, imenu jednog roditelja, mjestu pogibije i podaci da li je imao članova porodice i koliko.

Dio izložbe Spomen soba 1992-1995. Zaborav je neprijatelj

Značajan dio na izložbi predstavlja i hronološki prikaz svih događaja na prostoru tešanjске općine u periodu 1992.–1995. Tako je predstavljen vojni segment putem arhivskih dokumenata, vojnih karti, ručno izrađenog oružja za početnu odbranu, kupljenog oružja (puške, bajonete, ostaci fagota, ručne bombe, ostaci eksplozivnih sredstava), fotografija, odličja, uniformi i sl. Značajan predmet u vojnom segmentu jeste i ostatak elektronike od agresorske rakete tipa “Luna”, kojih je na tešanjски prostor bačeno ukupno 42 komada. Protivno Ženevskoj konvenciji iz 1949. godine o zabrani korištenja raketa i kasetnih bombi, agresor je sve to upotrebljavao u namjeri da uništi civilno stanovništvo tešanjskog prostora.

Na izložbi su nakon vojnog segmenta, predstavljene zdravstvene prilike na ovom području. U centru pažnje je doprinos Ratne bolnice Tešanj u pružanju pomoći povrijeđenim. Potom su predstavljene školske prilike u ratu: putem teksta, fotografija, arhivskih

dokumenata i udžbenika koji su se koristili u periodu 1992.–1995. Važan akcenat je dat nastavi po punktovima, gubitku jedne školske godine i sl. U prikazu privrednih prilika značaj je dat predstavljanju privrednih subjekata kao što su “Pobjeda”, “Napredak”, “Unicofilter” i dr., te njihovoj ulozi u namjenskoj proizvodnji. Iz oblasti kulture predstavljene su grafike Miralema Brkića, tešanjskog akademskog grafičara i časopisi koji su štampani u ratnom periodu, kao što su “TRN” (*Tešanjске ratne novine*), “Gradina”, “Garava”, “Usora”, “Tešanjски informator” i dr. Svaki segment predstavljen iz ratnog perioda prati tekst sa činjenicama, fotografijom i trodimenzionalnim predmetima.

Kada je Spomen-soba otvorena, direktor tešanjskog muzeja se pismenim putem obratio Ministarstvu odbrane Bosne i Hercegovine i Oružanim snagama u pokušaju da se muzeju ustupi dio demilitarizovanog naoružanja, ali još uvijek nismo dobili nikakav odgovor.

***

Autori izložbe *Spomen soba 1992-1995. Zaborav je neprijatelj* pokušali su izraditi i projekat digitalizacije spomen sobe u saradnji sa Elektrotehničkim fakultetom iz Sarajeva i gospođom Selmom Rizvić. Projektom je predviđena izrada 3D modela predmeta, prostora i priče o ratu na tešanjском prostoru od 1992. do 1995. godine. Time bi priča o spomen-sobi bila putem internet aplikacije dostupna svima, a naročito tešanjskoj dijaspori koja nije u prilici da posjeti izložbu i prisjeti se uzroka rata koji su ih i odveli da žive van granica Bosne i Hercegovine. Projekat digitalizacije i dalje postoji, ali još uvijek nismo pronašli donatora koji bi to finansirao.

Na kraju, treba naglasiti da Spomen-soba u Tešnju ima značajan edukativni karakter. Učenička populacija, studenti historije, kao i svi drugi posjetioci mogu uz stručno predavanje kustosa historičara, kao i predmetom, slikom i tekstom vidjeti vojni i civilni život na području tešajske općine od 1992.–1995. godine.

Zaključak

Realizacijom tematske izložbe pod nazivom *Spomen soba 1992-95. Zaborav je neprijatelj* željelo se postići da se na vjerodostojan način prenese mladim generacijama istina o proteklom ratu u našoj domovini, te da spriječimo iskrivljavanje njegovog karaktera. Tu, prije svega, mislim o isticanju laži da se u Bosni i Hercegovini, pa time i općini Tešanj vodio nekakav građanski rat, a ne da se radilo o agresiji koja je izvršena od strane susjednih zemalja.

Izložba predstavlja naš dug prema onima koji su, braneći prostor Republike Bosne i Hercegovine, a time i općine Tešanj, dali svoje živote i bez kojih danas žive njihovi najmiliji. Izložba predstavlja i dug prema preživjelima koji su prošli kroz sve ratne golgote, strahote i stradanja, ali i daje poruku mladim generacijama da znaju šta se dešavalo na ovim prostorima i da događaje koji su se zbili prije dvije decenije ne zaborave.

Izložbu ne bi mogli realizovati bez podrške lokalne zajednice, institucija vlasti, boračkih udruženja, udruženja privrednika, odnosno svih ljudi dobre volje koji se s poštovanjem i ljubavlju odnose prema svojoj domovini i svome gradu. S ciljem da se naša skorašnja historija i posljednji rat u Bosni i Hercegovini ne prepusti zaboravu i više nikada ne ponovi, izložba u svom naslovu ima poruku “Zaborav je neprijatelj”.

Izložba predstavlja početne korake jednog značajnog projekta kojeg treba dalje razvijati i dopunjavati, kako u smislu proširenja izložbenog prostora, tako u smislu predstavljanja značajne arhivske građe, predmeta i fotografija koji nisu svoje mjesto našli na izložbi zbog ograničenog prostora.

SUMMARY

Memorial room in Tešanj 1992–1995 – “The forgiveness is an enemy”

In the presence of numerous visitors, in the building where the Unified organization of veterans and the Organization of shahids and fallen soldiers Tešanj are headquartered, the public institution Museum of Tešanj on April 30, 2012 opened the permanent exhibition entitled the Memorial room in Tešanj 1992–1995 – “The forgiveness is an enemy”. The exhibition was organized within the municipal event “Tešanj spring” and the municipal holiday 4 April – The day of resistance to fascism. Through the chronological order, text, photography and exhibited objects, the intention was to, in an illustrative way, present life in the region of Tešanj municipality during the war, beginning with the military, economic and health segment, to education and culture. The exhibition is conceptually rounded, which will be amended and supplemented with further research efforts, the aim of which is to display our recent local history in a credible way. Authors of the exhibition are Jasmin Mandžukić and the author of this article.

Keywords: Memorial room, the aggression on Bosnia and Herzegovina, Defensive-Liberation War, exhibits, weapons, economy, health, education, culture.

